

BEMUTATJUK

ÚT A JÖVŐBE

Kisújszálláson, egy alföldi kisváros gyermekotthonában dolgozom 10 éve. Az otthon egy többszörösen összevont, többfunkciós intézmény része.

1. Eltérő tantervű általános iskola és egy hozzátartozó diákotthon, ahol együtt élnek a kollégista értelmi fogyatékos gyermekek és az állami gondozottak.
2. Egy gyermekotthon, ahol 16-18 év közötti nehezen nevelhető, többnyire több iskolai kudarc után magántanulónak lett fiatalok élnek.
3. És része az a gyermekotthon, amelyről most írok, teljesen függetlenül működik szakmailag a többi egységtől, csupán gazdasági fúzió kötötte őket össze.

A gyermekotthonunk egy nagy múltra visszatekintő, régi, közel 100 éves épületben működött, ahol korábban 90-100 6-18 év közötti gyerek élt. Idővel csökkent a létszám, korszerűsödött az otthon, de a nagy homogén csoportok, hatalmas hálószobák, a teljes kiszolgáló rendszer maradt. Ilyen állapotban került sor 1991-ben a szomszédos kiegészítő iskolával és gyermekotthonnal való összevonásra. Ekkor 60 gyermek élt itt, életkoruk 4-20 év közötti. Kezdetben csak lányok kerültek beutalásra, azért is volt sokáig Teleki Blanka Leánynevelő Otthon a neve. 1992-től a társadalmi változások, az összevonás, de az otthonba beutalt gyerekek kora, neme miatt is a koedukáció kialakítása volt az első lépésünk. Eközben a fogyatékos testvérpárok integrációját is igyekeztünk megoldani. A további heterogén összetételt színesítette az is, hogy egyre több idősebb, serdülőkorú fiatal érkezett hozzánk. Közülük sok nevelőszülőktől került be. A gyerekek állapota is egyre rosszabbnak tűnt, gyakran sérült, személyiségzavaros, pszichés tüneteket mutató fiatalnak kellett megfelelő elhelyezést, nevelést, oktatást, teljes körű ellátást biztosítani. Ezeknek a gyermekeknek a mindennapi felkészítése is komoly pedagógiai munkának bizonyult, melyet még tovább nehezített a kialakult, esetenként rögzült tanulási kudarc. Így a részfunkciós zavarok, koncentrációs problémák, hiányos alapismeretek, alacsony logikai készség, gyenge megtartó emlékezet, és sorolhatnám még. Mindezek komoly szakmai kihívást jelentettek számunkra.

Ezeket a feladatokat kis közösségre épülő, kis létszámú lakásotthon hálózat kialakításával akartuk megvalósítani. Itt a családot használtuk modellként. Olyan szoros köteléket szerettünk volna gyermekeink között kialakítani, amely a lehető legjobban hasonlít egy családéhoz.

A kitűzött célt csak közösen, az ezzel a feladattal járó pluszmunkát vállaló fiatal, ambiciózus nevelőkkel lehetett megvalósítani. A tapasztalt, nagy tudású nyugdíjas pedagógusok helyére fiatal, továbbtanulást vállaló gyermekcentrikus nevelőket alkalmazhattunk. Az ő személyiségük garancia volt arra, hogy céljaink megvalósulhassanak. Egy együttműködni tudó, fáradhatatlan kis közösség indította el a változást.

A lelkesedésen kívül a szakmai tudás továbbfejlesztése érdekében a hét pedagógus közül öt a második diploma megszerzését kezdte el, egy pedig az alapidiplomát.

A cél kivitelezéséhez támpontokat fogalmaztunk meg:

- A gyermeket lehetőleg ne vándoroltassuk a csoportok között. A prognosztizálható gondozási idő alatt az állandóságot kell megtervezni a gyermek életében, különösen az őt gondozó személy tekintetében.
- A gyermeket közvetlenül érintő ügyben a gyermek életkora és képességei figyelembe vételével be kell vonni, a véleményét meg kell hallgatni.

- A testvéreket, ha csak speciális érdekük nem szól ellene, kizárólag együtt lehet elhelyezni, ehhez az igényhez kell igazítani, megtalálni a megfelelő elhelyezési formát.

- Ép és értelmi fogyatékos gyermekekből álló testvérek esetén az integrált elhelyezési lehetőséget fel kell kutatni.

BEMUTATJUK

A fenti gondolatokon kívül meghatároztuk önmagunknak az alábbiak kiemelt fontosságát:

A gyermekek életében a környezetváltozás traumatikus élmény. A korábbi tárgyvesztések, frusztrációk komoly nehézséget okozhatnak ideérkezés után a beilleszkedés során.

A vérszerinti családdal a kapcsolattartásra fokozottan figyelni kell. Ez az első szocializációs közeg a gyerekek életében, és továbbra is meghatározó marad. Ha ez a közeg büntetésnek élte meg a gyermek elhelyezését, akkor a család és a gyermek is ellenségesen fog viselkedni velünk. Ennek feloldásával kell kezdeni a beérkezett gyerekekkel való foglalkozást, és az ellenségességet segítő kapcsolattá kell alakítani.

Az elsődleges prevenció csődje után a szekunder prevenció a további sérülések megakadályozására irányul. A biztonság megtartása mellett a gyereket biztosítani kell arról, hogy az előrejutás, hazajutás esélye megvan.

A kikerülő gyerekek hazasegítésére fokozottabban kell összpontosítani. Ez intenzív előkészítést igényel. Ha erre nincs mód az önálló életkezdésbe, akkor a napi segítség adása a mi feladatunk marad. Itt alkalmazni kell a már említett intenzív utógondozást és az eseti utógondozást. Ez volt a feladata a speciálisan szociálpedagógusunknak.

ÚJ SZEMPONTOK A HÉTKÖZNAPOKBAN

Az előző évek tapasztalatai alapján rájöttünk, hogy megadhatunk gyermekeinknek mindent, jó ellátást, szép ruhát (ami mostanában igaz), szórakozást, mégis elégedetlenek, valami hiányzik az életükből. Felületesen bírálva hálátlanoknak tekinthetjük őket, pedig ez nem igaz. Csupán pótolnunk kellene a melegséget, meghittséget. Ha ezt nem tesszük, képtelenek lesznek a társadalom számára hasznos, önmaguknak fontos családi életre.

Az uniformizált élet nem alkalmas az egészséges gyermekek személyiség szükségleteinek kielégítésére. Mindezek miatt gyermekközpontúbban kell gondolkodnunk. Semmi nem lehet az új rendszerben, ami nem a gyermekekért van. Rengeteg régi, öncélú kövületet kellett megszüntetnünk.

A minta, a modell csakis a család lehet, a család, az elsődleges szocializáció közege.

Tehát lakásotthonokat, családi házakat kellett kialakítani vagy vásárolni, ahol a gyermekek nevelését szerettük volna családszerű formában megoldani.

1995-ben a Népjóléti Minisztériumba adtunk be pályázatot a régi épület átalakítására, de nem nyertünk. Elkeseredésünkön túltéve magunkat újból nekirugaszkodtunk, de már családi házak vásárlására adtuk be újabb pályázatunkat.

- A megyénkben volt már pozitív példa a családi házas rendszer működésére, gyakorlatára. A szolnoki intézmény igazgatói és munkatársaik segítségével, többszöri tapasztalatcsere lehetősége, melyet még az idén is igénybe vettünk, sok tévúttól szabadított meg bennünket.

- Másik nagy segítségünk a Megyei Önkormányzat volt. Anyagi segítséget adott a pályázat önrészához. Jó volt, hogy mindig számíthattunk rájuk, hogy velünk együtt ők is akarják a rendszer átalakítását, és így a gyermekek életének könnyebbé tételét.

- Harmadik nagy segítség a Népjóléti Minisztérium, később a Szociális és Családügyi Minisztérium Gyermekvédelmi Főosztálya, annak is a vezetője, Gáspár Károly úr volt. Ő személyesen is megtisztelt bennünket és szakmai tanácsokkal látott el.

A felsoroltak segítségével két lépcsőben sikerült megvalósítani a programunkat. 1997-ben nyertünk 2 családi házra pénzt a Népjóléti Minisztérium pályázata, és 1998-ban a másik 3 családi házra.

Közben 1997. évi XXXI. gyermekvédelemről és a gyámi igazgatásról megjelent az új törvény, amely irányítónkává vált az utolsó két évben.

Szakmailag az utolsó 2 évben az alábbi újításokat vezettük be a régi épületben élve:

- Testvéreket együtt tartva 4 fős, vegyes, maximum 12 fős csoportokat alakítottunk ki.

BEMUTATJUK

- Megalakítottuk a csoportokban dolgozó 5 fős teameket, melynek irányítója a lakásotthon vezetője. A tagok egymást választották, a csoportban lévő gyermekek meghívása alapján.

- Kidolgoztuk a lakásotthonban dolgozók új munkaköri leírását.

- Bevezettük az önálló gazdálkodást, amely alapján vacsorájukat önállóan főzték a gyerekek, maguk gazdálkodtak mindenben, a ház rezsiköltségét kivéve.

- Alkalmas családi házakat kutattunk fel városunkban.

- Esetmegbeszélő teamegbeszéléseken igyekeztünk a csoportokat segíteni.

- Tapasztalatcserékre jártunk az említett Szolnokon kívül Felsőpetényben, Tiszakürtön, Pécsen.

- Kiegészítő tréninget, szupervíziót vettünk igénybe.

- Pályázatokat írtunk a gyerekek önálló életre való felkészítő programjához, közös búcsútáborozáshoz Magyarhertelendre, ahová személyiségfejlesztést is beloptunk. Szakkönyvekre, szépirodalmi könyvekre írtunk pályázatot. Így házanként 60.000,- Ft értékű könyvet tudtunk vásárolni.

- Nagy cégekkel vettük fel a kapcsolatot, segítséget keresve, amit kaptunk is. Így a Szerencsejáték Rt-től, az ELEKTROLUX-tól és a Polgári Banktól.

- A gyerekek sem voltak tétlenek. Országos balesetmegelőzési versenyen II. helyezettek lettek, így megnyerték év eleji írószöveget és 200.000,- Ft-ot.

- Németországi patronálónk segítségével gyermekeink rajzaiból a bonni magyar külképviseleten kiállítást rendezett a német-magyar baráti társaság. A képek eladásából jelentős összeghez jutottunk, amelyből automata mosógépet vásároltunk a házakba.

- A mezőtúri TÜR-TRANS nemzetközi szállítócég alapítványt hozott tétre számunkra 100.000,- Ft-os kezdőtőkével, amit ők adományoztak. Ezen kívül minden ünnepen gazdag élelmiszer adománnyal segítettek szebbé tenni az ünnepeket. Kiköltözéskor bútorzattal, textíliával leptek meg bennünket.

- Kollégáinkkal két alkalommal rendeztünk nagyszabású, 400 fős kerti partit az intézet udvarán. Tettük ezt azért, hogy városunk lakóit becsalogassuk hozzánk, akartuk, hogy ismerjenek meg bennünket, érezzék jól velünk magukat. Minket is meglepett a nagy érdeklődés, a rengeteg segítség, amit a helyi és környékbeli vállalkozóktól, intézményektől, magánemberektől kaptunk.

- A parti bevételével gyarapítottuk alapítványunkat, melynek teljes bevételét a házak berendezésére költöttük el.
 - Jó volt látni, hogy Kisújszállás város vezetői, lakosai elfogadták gyermekeinket, ezzel esélyt adva számukra az integrációra és az esélyegyenlőségre.
 - Olyan kollégákkal valósulhatott meg a kiköltözés, akik vállalták a közös munkát.
- A program bevezetésétől, kipróbálásától az alábbi változásokat vártuk és várjuk a jövőben is:
- A tömegeből, a túlszűfoltyságból adódó konfliktusok csökkenését. A gyerekek nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá válását.
 - Kölcsönös, egyénre szabott bensőséges bizalomra épülő értékközvetítést. Mind több praktikus ismeret átadását.
 - Önálló életre való felkészítést, vagy fokozottabb és eredményesebb családi viszonyok rendezését.
 - A nevelőknél a partneri, kollegális munkatársi viszony kialakulását a piramishierarchia helyett.
-
- Nevelői szabadságot és önállóságot a közösen kidolgozott koncepcióval összhangban.
 - A lakáson abszolút önállóságot. A családmódelhez legjobban hasonlító mindennapok biztosítását a gyermekeknek.
- A kiköltözés 1999. szeptember 5-én volt. Egyszerre költöztek ki a csoportok. A házakat a felnőtt- és gyermekcsapat együttesen beadott pályázata alapján osztottuk el. A csoportok önmaguk rendezték be a

BEMUTATJUK

lakóházakat a gyerekekkel, saját ízlésük szerint részben önkormányzati, részben alapítványi pénzből és adományokból.

Rendkívüli jelentőséget tulajdonítok annak, hogy a gyermek szép otthonban nevelkedhet.

„A belső berendezés derűs, harmonikus, esztétikus hatása is megnyugtatóan és fejlesztően hat a gyerekekre, és világos, hogy jobban szeret otthon lenni ilyen helyen, mint sivár, nem esztétikus, hiányosan felszerelt börtön- vagy kaszárnyajellegű intézetben” – írta György Júlia.

Ezt szem előtt tartva sikerült a családi házakat igazi otthonná varázsolnunk. Így a beköltözött gyermekek élhetik kiegyensúlyozott gyermeki életüket, a környezet egyben kötelezi is őket. Elvárja a más, megbecsülő, értékelő hozzáállást. Ennek az első jelzéseit már észleljük is:

„Teremtsünk egy olyan világot, ahol jó és érdemes élni, ahol tudunk együtt élni kicsik és nagyok, zsidók és cigányok, magyarok és románok, azok is, akiknek másképp áll a szemük, vagy netán másképp gondolkodnak.

Egy olyan világot, ahol el lehet vonulni, és ahol együtt lehet lenni, ahol senki sem idegen, de mindenki lehet más.

Teremtsünk. Együtt, mi, mindnyájan.”

Vighné Károlyi Katalin